ROTTERDAM ACADEMY
ASSOCIATE DEGREES

Verslag Ontwikkelgesprek Ad Arts & Crafts

12-12-2025
[geanonimiseerd]

N.B.
Naar aanleiding van het thema van het ontwikkelgesprek: **mogelijkheden en invloed van AI op het kunstvakonderwijs**, hebben we naast wat in het ontwikkelgesprek is besproken, ook een analyse en visie folder (van 75 pagina's) via de voorzitter van het panel ontvangen. In deze folder zijn posities van internationale instituten en aanbevolen artikelen opgenomen alsmede een SWOT-analyse toegespitst op onze opleiding. Hiervoor zijn we zeer erkentelijk en deze documentatie zal worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van de opleiding. Voor de volledigheid is achterin dit gespreksverslag daarom een lijstje door het panel aanbevolen literatuur en de genoemde SWOT-analyse opgenomen, omdat we in de beschikbare tijd niet alles hebben kunnen bespreken.

GESPREKSVERSLAG

Introductie door docent
We hebben het vandaag over AI binnen kunstonderwijs. Niet als hype of bedreiging, maar als realiteit in ons vakgebied. Om te peilen hoe we hier allemaal in staan doen we dat aan de hand van stellingen. Na elke stelling volgt een samenvatting van de belangrijkste gesprekspunten tussen het panel en de opleiding.

1. **AI in het kunst- & ontwerpwerkveld**

AI in het kunst & ontwerpwerkveld
Focus: Hoe leren studenten AI gebruiken als creatieve tool zonder hun eigen signatuur te verliezen?

Stellingen ronde 1:

1. **"AI is voor ontwerpers wat Photoshop ooit was: een logische volgende technologische stap in het gereedschap van de maker."**
   - *Sommige deelnemers aan het gesprek zien het als vergelijkbaar, anderen zien verschillen in inzet, kwetsbaarheden (auteurschap) en vorm.*
   - *Men vraagt zich bijvoorbeeld welke AI er wordt bedoeld en wijst erop dat generatieve AI zichzelf straks ook kan gaan trainen en de gebruiker manipuleren.*
   - *De vraag die door iedereen gedeeld wordt is hoe je kritisch kunt staan tegenover de ontwikkelingen in het onderwijs. Bijvoorbeeld tegenover de belangen die achter de ontwikkeling zitten. Het hoe en waarom ter sprake*

brengen en aftasten welke eisen en verwachtingen je erbij mag hebben, waar de grenzen in gebruik zijn en hoe je als ontwerper het eigenaarschap behoudt.

- *Wat onze studenten in praktische zin zouden moeten leren is het inzetten van technieken en prompts etc. en wanneer er resultaten tegen vallen of het proces belemmeren. Hand in hand met de ethische component.*
- *Andere vragen die in het gesprek aan de orde komen is wat de grenzen in algemene zin zouden moeten zijn; bij uitvoerend of idee-genererend of bij het 'sparren' met of zelfs aanbesteden bij AI. De SLC noemt als voorbeeld dat AI vaak door studenten wordt ingezet voor een verbeelding van een idee. Toen het er net was herkende de docent niet dat dat zo breed werd ingezet en vond dat ze er iets mee moest.*
- *Een ander onderwerp van gesprek was of het wel bevorderlijk is om een artistieke blokkade (even geen ideeën hebben) bij een aanvang van een proces door een AI laten oplossen kan zorgen voor stagnering van het verdere ontwerpproces*
- *Een commissielid stelt voor AI te definiëren als samenwerkingsmogelijkheid, zeker in de toekomst meer volwaardig. Nu is dit in de praktijk nog lastig, bovendien; als je in gesprek gaat met AI over je concept; wie is dan de eigenaar?*

2. **"Een goed ontwerper blijft herkenbaar, ook als hij AI gebruikt."**

de meeste deelnemers aan het gesprek zijn het hiermee eens, vooral omdat je als ontwerper of docent verantwoordelijkheid neemt over output. Daar zit een belangrijk punt, het kritisch denken.

- *Een van de deelnemers hoorde laatst op een bijeenkomst door mensen van Silicone Valley zeggen: we zijn nu bezig met dingen in een systeem te zetten; AI gaat dat straks zelf doen,*
- *De commissie vult aan: AI gaat manipuleren en liegt; het kritische denken wordt dan alleen nog belangrijker.*
- *Een belangrijke rol is weggelegd voor complex denken is daarin belangrijk door complexe vraagstukken en boeken te lezen leer je kritisch denken over onderwijskundig ontwerp omdat je dat al kan als docent. Er wordt de zorg uitgesproken dat juist een student dat soort vaardigheden nog moet leren terwijl AI al wel wordt ingezet en actief aangeboden bij eenvoudige zoekopdrachten, een belangrijk aandachtspunt. De consensus is dat in het onderwijs de focus moet zijn dat het niet als short cut wordt ingezet, maar juist voor verdere verbreding van de mogelijkheden.*
- *Een deelnemer merkt op dat er een verschil tussen automatiseren en AI is, het is geen rekenmodel. Er was op het nieuws dat het ook in het leger, de oorlog wordt ingezet; taalmodellen zijn anders. Hoe beter je zelf het proces begrijpt, hoe beter het je lukt om goed te kunnen valideren.*
- *Docenten trainen gaat veel vergen, onderschat dat niet wordt ook door de commissie opgemerkt. Er wordt een voorbeeld gegeven vanuit de Parsons Corporation: kritisch kijken naar AI, proberen en uittesten 70procent Alto, 30 procent Parsons zou een goede balans zijn, geeft een commissielid aan.*

- *Het belang van valideren en inzichtelijk maken van regie van ontwerper wordt herkend door de meesten: vectoren, ankerpunten, prompts, contactsheets etc. met annotaties. Ook wordt aangeraden geen unieke data weg te geven aan AI, wel aan eigen AI modellen.*
- *Je moet vaak eerst inhoudelijk weten hoe het werkt en studenten voelen op een gegeven moment ook wel de begrenzing; van het milieuaspect, de auteurschap en regie etc.*

3. **"We moeten studenten niet leren *hoe* ze AI gebruiken, maar *wanneer niet*."**
   - *Binnen de werkveldcommissie werd gezegd dat er ook wordt geleerd van de studenten; die kruisbestuiving onderling en het experiment; de veilige ruimte om dingen uit te proberen.*
   - *Het zou naïef zijn om te denken dat wij het het best weten, er blijven ook steeds nieuwe ontwikkelingen. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat je wel iets moet weten aan basis om het product te kunnen bewerken; zoals je ook werkplaatsinstructies hebt als je dan tools tot voorbeeld neemt.*

Verdiepingsvragen ronde 1:

Hoe zie jij dat terug in het huidige onderwijs?

- *De grens is misschien de fuik waar je in loopt als je het als aanbesteding doet; nog geen eigen ideeën hebt, procrastineert en de AI de eerste ideeën laat maken bij o.a. tijdgebrek. De Correspondent (artikel 2014; Als de algoritmen voor ons gaan denken) heeft hierin ook beschreven hoe het verslavende in de algoritmes wordt ingezet en dat dat maakt dat het afleidt van het zelf leren, zelfstandig denken en moeite doen. Als voorbeeld wordt de navigatie genoemd. Deels is dat heel handig, maar er gaan ook skills verloren en er komt iets nieuws voor terug; dat heeft mogelijk ook voordelen, wordt opgemerkt.*

Wat is het verschil tussen AI als bron van inspiratie en AI als schepper?

- *De concensus is dat een kritische houding over het gebruik, het stadium en of het in het ontwerpproces echt iets bijdraagt of eigenlijk meer remt ook inhoudelijk onderdeel zou moeten zijn van het werken hiermee in het onderwijs.*
- *Die discussie vormt onderdeel van het uitvinden van je eigen design methodieken en daar kritisch op blijven.*
- *In de basis verandert er niet veel wordt er gezegd. Er kan echt nog wel veel ontdekt worden als je het meer in gaat zetten. Je kunt modellen maken die anders echt veel geld en tijd kosten. Het positieve erbij is dat dat dan allemaal kan.*
- *Hierbij wordt de kanttekening gemaakt dat de algoritmes van het online en social media-leven regelloos heeft gevoeld en dat dat nu ook weer zo voelt.*
- *Je prikt er nu zo doorheen of een tekst door AI is geschreven wordt gezegd; dat hangt af van het project.*
- *Omarm het niet als tool maar als sparring partner. Als je kritische ontwerpers opleidt, dan kunnen die dat goed inzetten.*

- *Is het als sparring partner nu al geschikt? Zijn de studenten al kritisch genoeg of nog te kwetsbaar? Dat is iets waar we met zijn allen goed en bewust mee aan de slag kunnen. De duivel zit in jezelf.*

Welke voorbeelden hebben jullie gezien waar AI echt iets toevoegde aan het proces?

- *Het is hetzelfde fenomeen misschien als met eerdere innovaties; er worden alleen maar standaarden verhoogd. Een vergelijking wordt getrokken met wasmachines en letter tekenen.*
- *Het gaat ook over ethiek, dat is ook een heel belangrijk gesprek om met studenten te voeren. Studenten hebben qua milieuoverweging etc. wel straks daar een eigen keuze in te maken, wij moeten ze alleen informeren.*
- *Het gesprek gaat even over eigenaarschap en de mens: mensen dansen minder in de discotheek uit angst gefilmd te worden.t. De kwetsbaarheid van de menselijkheid wordt steeds verder gemarginaliseerd in relatie tot technologie. Het meenemen van de behoefte aan contact wordt benoemd.*
- *Hier zegt de computer ook wel eens 'nee' en dat kan schrijnend zijn. Een radicale kunstopleiding blijven wordt aangeraden door de panelleden. Je moet een eigen vuurtje kunnen maken en overleven en AI kunnen beheersen; het gaat naast elkaar blijven bestaan wordt gezegd en dat vergt uitbreiding van skills. Kennis blijven opdoen, experimenteren met studenten. Zet als opleiding een visie uit waarin je ook kwetsbaarheiden uit en bereid bent bij te stellen als het anders uitpakt dan gedacht, dit is het advies van het panel.*

2. AI als werktool voor docenten

Focus: Hoe kan AI helpen bij het verminderen van werkdruk en het versterken van lessen en feedbackkwaliteit? Niet als beoordelaar maar als ondersteuner.

- *Het kan handig zijn om AI verschillende documenten en systemen te laten vergelijken en dan heb je meer tijd voor verdieping en gesprek*
- *In de groei van de opleiding is het feedback schrijven tijdrovend; docenten geven aan dat dat deels ook het plezier geeft; het met aandacht formuleren van feedback.*
- *De drie minuten die ervoor staan zijn niet voldoende, tegelijkertijd stemt het inzetten van AI voor het formuleren niet tevreden, wellicht wel het opschrijven van geluidsopname en dan redigeren met eigen ogen.*
- *Het kan bovendien gevaarlijk zijn als het niet wordt gecheckt. Als je het inzet als 'iemand die meekijkt' dan werkt het wel, maar je moet er kritisch bij blijven, net als de student. Je krijgt soms ellenlange mails, waar je dan weer druk mee bent tenzij je zelf een standaard antwoord uit co-pilot erop terug geeft.*
- *In het kunstonderwijs leren we studenten dat je alles kan zien als een ontwerpvraag. In een tekst zit dat ook en dat wil je niet kwijt. Anders krijg je van die dertien in een dozijn antwoorden en feedback teksten, wordt benoemd. Daarnaast is de opleiding wel echt op zoek naar werkdrukverlichting zoals alles verwerken tot tekst, ook verbale feedback en kallibraties etc..*

- *Met studenteninterviews is het fijn om gesprekken door speacify te halen, dan hoef je alleen nog het na te kijken en heb je het gesprek gewoon.*
- *Gaat AI deze belofte eigenlijk waarmaken? Je kiest bij voorkeur straks de dingen waarin je aandacht wilt stoppen en de andere dingen wil je graag uitbesteden dat zijn we eens met elkaar.*

Stellingen ronde 2:

1. **"AI mag/kan docenten tijd besparen, maar niet vervangen."**
   Het wordt juist ook steeds belangrijker om authentieke geluiden te laten klinken voor studenten, als het idee bestaat dat dat wordt uitbesteed wordt het contact als in-authentiek ervaren.

2. **"Als AI feedback kan helpen bij het schriftelijk documenteren van feedback, kunnen wij ons eindelijk richten op het échte gesprek met studenten."**
   Bij de toelating wordt ook feedback geschreven en twee jaar daarna wordt dat nog als waardevol gezien door de student en ernaar teruggegrepen. Is dit niet hetzelfde voor het werk met studenten; dat waar de liefde, de authenticiteit, de ontwikkeling, de eigen stem in zit behouden en dan mag je natuurlijk tools inzetten om hier en daar de administratieve last te behouden. Ook wordt opgemerkt dat AI soms als controlemiddel kan dienen om de objectiviteit en bepaalde beoordelingspatronen te checken of bijvoorbeeld leesbaarheid en consequent of inconsequente formulering te toetsen.. Dat is zeker zinvol.

3. **"We zouden AI ook moeten gebruiken voor kwaliteitsborging, zoals bijvoorbeeld in de medische wereld."** *Patroonherkenning kan zeker zinvol zijn. Differentiering beoordelen en ruis uit het systeem halen. Als voorbeeld wordt een situatie benoemd van een paar leerlingen natuurkunde die vergelijkbare resultaten behaalden en de waarschijnlijkheid van onderlinge uitwisseling van toets-materiaal etc. Hier zijn binnen de opleiding ook al een paar proeven mee gedaan. Dat gaf wel inzichten die als team voor de kalibratie kan worden ingezet; maar ethisch kan je het niet ter discussie stellen met studenten. Het is wel leuk om te proberen.*

   Afrondende opmerkingen:
   - *Het is ook wel mooi dat we het nu meer over ethiek hebben.*
   - *Checken is nog steeds belangrijk. Dat zie je aan hoe dat bij de overheid nu gaat.*
   - *Het is belangrijk dat je dit intensief blijft doen (de dialoog over AI) met niet alleen de docenten, maar ook de studenten.*
   - *Het omslagpunt met de super intelligentie is daarin wel heel bepalend straks.*
   - *Panellid raadt aan: doe het maar zoals Willem de Kooning het zelf zou doen. Als het niks is neem je een grote hamer en gooi je het het raam uit.*
   - *Geef je werk niet weg.*
   - *Het blijft spannend voor wat betreft het ontwerpvak, want het kan straks op een veel goedkopere manier via AI als de opdrachtgever dat ook wel best vindt.*

- *Er wordt zelfs al een university voor AI wordt opgezet waar techniek en geld ruim voor aanwezig zijn.*

BIJLAGEN

Relevante documentatie en SWOT ANALYSE

De panelvoorzitter heeft nog een aantal relevante documentatie aangedragen en geadviseerd. Deze is hieronder als bronnenlijst opgenomen:

Kaplan, J. (2025) 'The biggest decision yet' The future of AI in *The Guardian* 3/12/2025
Cools, H (2025) "Het AI Deltaplan komt vooral de industrie ten goede, en niet de mens" in *De Volkskrant* 3/12/2025
Booth, R. (2025) "'It's going much too fast': the inside story of the race to create the ultimate AI´ in *the Guardian* 1/12/2025
Fukuyama, F. (2025) "Superintelligent, maar kan AI in de echte wereld iets betekenen?" in *Financieel Dagblad* 06/12/2025

Ook voorzag de commissie de opleiding van een heldere analyse hoe deze de kansen en uitdagingen van AI voor dit type onderwijs voor zich ziet, deze is hieronder overgenomen:

Hier is dezelfde SWOT-analyse in een heldere, Nederlandse versie, specifiek gericht op **zeer liberale, internationaal georiënteerde Arts & Crafts-scholen op AD-niveau** met een tijdshorizon van **5 jaar**.

SWOT – Adoptie van AI in Arts & Crafts-scholen (AD-niveau, 5 jaar vooruit)

Sterktes (intern)

1. **Sterke cultuur van experimenteren en maken**
   - Kunst- en ambachtsscholen werken al vanuit prototyping, schetsende verkenning en materiaalonderzoek. AI past naadloos in die makersmentaliteit: snelle iteraties, vormexperimenten, combinaties van beeld, geluid en code.
2. **Hoog studententhousiasme voor nieuwe tools**
   - Veel studenten gebruiken al generatieve tools (beeld, video, geluid). Deze intrinsieke motivatie versnelt adoptie en zorgt voor rijke, bottom-up innovatie.
3. **Interdisciplinariteit als standaard**
   - AD-programma's mengen grafisch, product, textiel, illustratie, scenografie, creatief programmeren. AI bevindt zich precies op die kruispunten en versterkt juist die hybride werkvormen.
4. **Kleinschaligheid en wendbaarheid**

    - AD-opleidingen kunnen curricula, minors en ateliers sneller aanpassen dan grote universiteiten. Gastdocenten, makers en AI-practitioners zijn relatief makkelijk in te passen.
5. **Bestaande kritische beeld- en mediageletterdheid**
    - Kunstopleidingen trainen studenten al in stijl, auteurschap, remix, appropriation en ethiek. Dit vormt een solide basis voor verantwoord AI-gebruik.

Zwaktes (intern)

1. **Gebrek aan AI-didactiek bij docenten**
    - Veel docenten zijn uitstekende vakmensen maar hebben weinig achtergrond in data, algoritmen en AI-ethiek. Zonder professionalisering dreigt AI een oppervlakkige gimmick te worden.
2. **Beperkte infrastructuur**
    - Onvoldoende GPU-capaciteit, licentiekosten, privacy-issues, en beveiligingseisen kunnen adoptie vertragen.
    - AD-scholen hebben vaak minder budget dan hogescholen met grote onderzoeksfaculteiten.
3. **Risico op verdringing van ambachtelijke basisvaardigheden**
    - In korte tweejarige programma's kunnen AI-tools tijd wegnemen van kernvaardigheden (tekenen, textieltechniek, hout/keramiek, analoge fotografie).
    - Gevaar: studenten worden "prompt operators" in plaats van makers.
4. **Verouderde beoordelingskaders**
    - Rubrics zijn vaak nog gericht op eigenhandig gemaakte producten, procesdocumentatie en materiaalkennis.
    - Onduidelijkheid over:
        - wat eigen werk is,
        - wat gezamenlijke output (student + AI) is,
        - wat plagiaat of onzorgvuldig gebruik is.
5. **Fragmentatie in adoptie binnen de opleiding**
    - Een paar zeer AI-vaardige docenten/studenten gaan snel vooruit, anderen blijven bewust analoog of hebben koudwatervrees.
    - Dit veroorzaakt inconsistentie in het curriculum.

Kansen (extern)

1. **Nieuwe hybride beroepen**
    - Opkomst van functies zoals:
        - AI-textielpatroondesigner
        - AI-assisted concept artist
        - creative technologist
        - AI-maker in FabLabs
    - AD-afgestudeerden kunnen een niche vullen: material-driven makers mét AI-geletterdheid.
2. **Internationale samenwerkingen en zichtbaarheid**
    - Liberale scholen kunnen zich aansluiten bij internationale AI-kunstnetwerken, residencies, labs.
    - Joint studios met scholen in Scandinavië, Canada, Korea, Japan, enz.
3. **Inclusie en toegankelijkheid**
    - AI helpt studenten met taalproblemen, motorische beperkingen en neurodiversiteit.
    - Past bij de inclusieve pedagogiek van veel kunstopleidingen.
4. **Duurzaamheidswinst door digitale voor-iteratie**
    - Minder materiaalverspilling doordat studenten ontwerpen eerst digitaal kunnen genereren en vergelijken.

5. **Kans op extra financiering**
    - Overheden, fondsen en EU-programma's zoeken experimenterende scholen voor AI-in-het-onderwijs, AI-in-de-creatieve-industrie en verantwoorde AI-toepassingen.
6. **Regionale ecosystemen versterken**
    - Scholen kunnen AI-labs worden voor lokale makers, ambachtslieden, culturele instellingen en creatieve MKB'ers.

TOT SLOT

Achter deze pagina zijn de dia's die gebruikt zijn om het ontwikkelgesprek op gang te brengen bijgevoegd.

1

Intro

We hebben het vandaag over AI binnen kunstonderwijs. Niet als hype of bedreiging, maar als realiteit in ons vakgebied. Om te peilen hoe we hier allemaal in staan doen we dat aan de hand van stellingen. Maar eerst even opwarmen.

Temperatuursvragen:

- Wie gebruikt er AI?
- Wie gebruikt het dagelijks?
- Wie gebruikt het voor werk of school?
- Wie gebruikt het ook voor hele praktische zaken?
- Wie gebruikt het nooit?

2

1. AI in het kunst- & ontwerpwerkveld

Focus: Hoe leren studenten AI gebruiken als creatieve tool zonder hun eigen signatuur te verliezen?

3

Stellingen

1. **"AI is voor ontwerpers wat Photoshop ooit was: een logische volgende technologische stap in het gereedschap van de maker."**
   → goed om te toetsen wie het als continuïteit vs. breuk ziet.
2. **"Een goed ontwerper blijft herkenbaar, ook als hij AI gebruikt."**
   → leidt tot gesprek over eigen beeldtaal en authenticiteit.
3. **"We moeten studenten niet leren *hoe* ze AI gebruiken, maar *wanneer niet*."**
   → opent discussie over grenzen, autonomie, kritische houding.

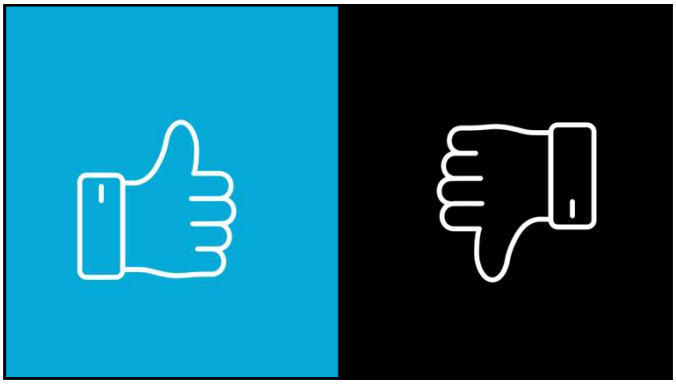
4

1.

"AI is voor ontwerpers wat Photoshop ooit was: een logische volgende technologische stap in het gereedschap van de maker."

STELLING

5

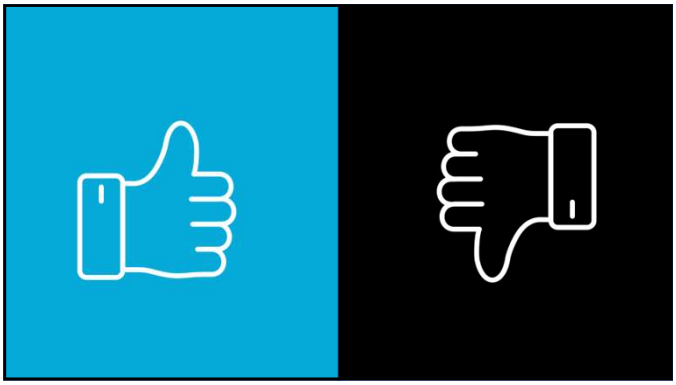
6

2.

“Een goed ontwerper blijft herkenbaar, ook als hij AI gebruikt.”

STELLING

7

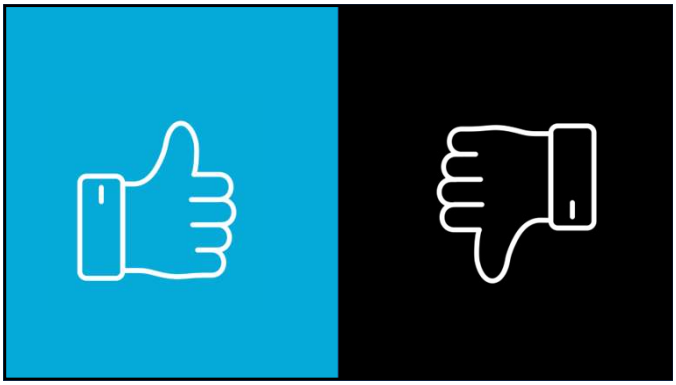
8

3.

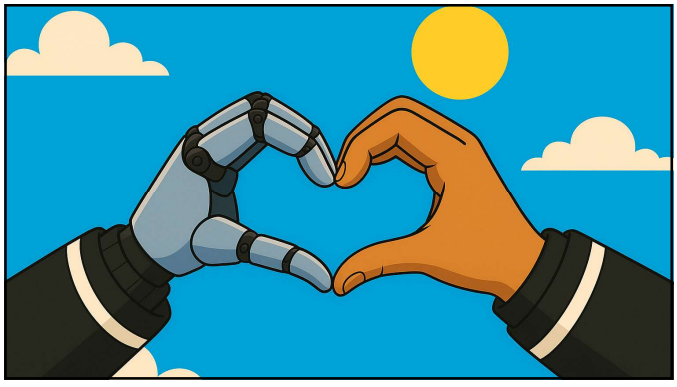
“We moeten studenten niet leren hoe ze AI gebruiken, maar wanneer niet.”

STELLING

9

10

11

Verdiepingsvragen (na reacties):

- Hoe zie jij dat terug in het huidige onderwijs?
- Wat is het verschil tussen AI als bron van inspiratie en AI als schepper?
- Welke voorbeelden hebben jullie gezien waar AI echt iets toevoegde aan het proces?

12

2. AI als werktool voor docenten

Focus: Hoe kan AI helpen bij het verminderen van werkdruk en het versterken van lessen en feedbackkwaliteit? Niet als beoordelaar maar als ondersteuner.

13

Stellingen

1. **"AI mag/kan docenten tijd besparen, maar niet vervangen."**
   → over efficiency en vertrouwen.
2. **"Als AI feedback kan helpen bij het schriftelijk documenteren van feedback, kunnen wij ons eindelijk richten op het échte gesprek met studenten."**
   → prikkelend en positief tegelijk.
3. **"We zouden AI ook moeten gebruiken voor kwaliteitsborging, zoals bijvoorbeeld in de medische wereld."**
   → opent gesprek over HR-systemen, beoordelingsregistratie en transparantie.

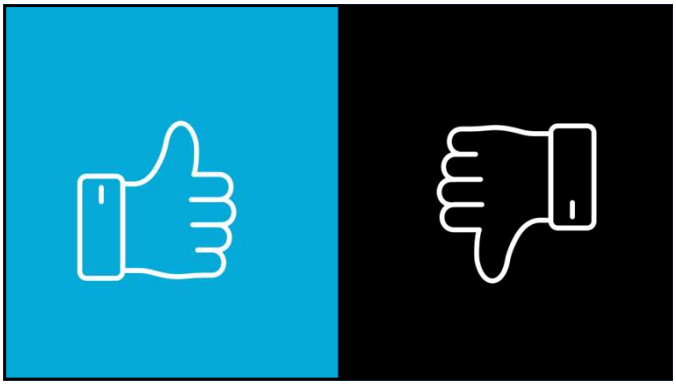
14

1.

"AI mag/kan docenten tijd besparen, maar niet vervangen."

STELLING

15

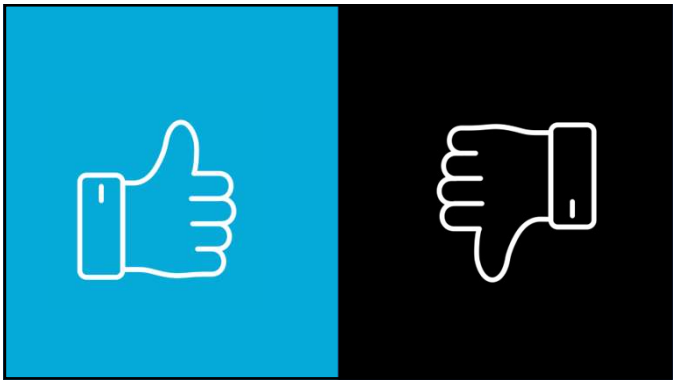
16

2.

"Als AI feedback kan helpen bij het schriftelijk documenteren van feedback, kunnen wij ons eindelijk richten op het échte gesprek met studenten."

STELLING

17

18

3.

“We zouden AI ook moeten gebruiken voor kwaliteitsborging, zoals bijvoorbeeld in de medische wereld.”

STELLING

19

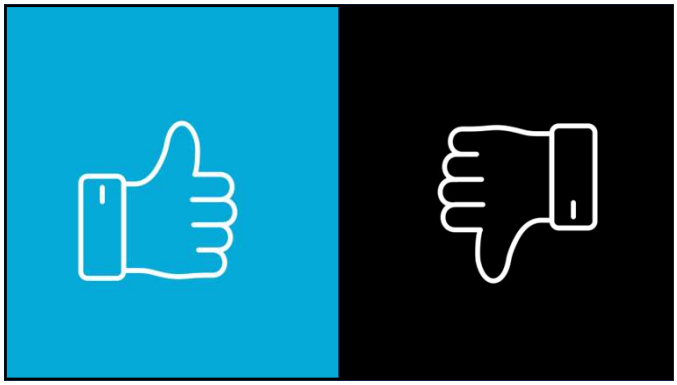
Toelichting stelling 3.

AI en kwaliteitsborging in het onderwijs

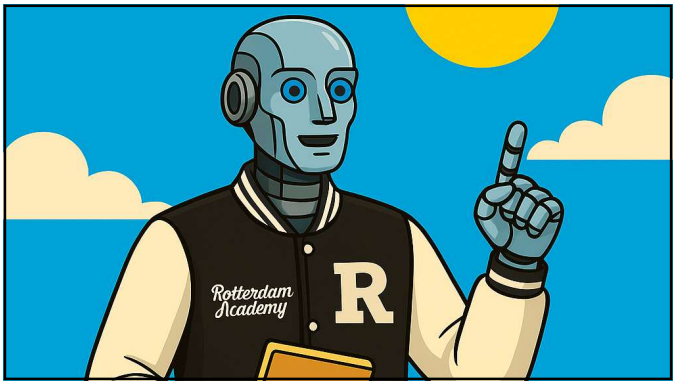
AI beoordeelt geen kunst, maar kan wél helpen om beoordelingen eerlijker, consistenter en transparanter te maken.

AI als spiegel: helpt patronen herkennen in feedback en cijfers zodat docenten consistenter beoordelen.
AI als monitor: signaleert trends en afwijkingen voor examencommissie en borging – zoals een kwaliteitsradar.
AI als tijdsbespaarder: haalt ruis uit het systeem, zodat de menselijke maat juist beter behouden blijft.

20

21

22

Verdiepingsvragen (na reacties):

- Waar ligt volgens jullie de grens tussen gemak en verantwoordelijkheid?
- Zou AI kunnen helpen bij kalibratie of bij reflectie op beoordelingen?
- Wat hebben docenten nodig om AI meer te durven gebruiken?

23

24